55 | 2026

PETERSEN

ET MAGASIN OM TEGL OG ANSVARLIG ARKITEKTUR

Papirøen, København | Foto: Anders Sune Berg

Midt i Københavns inderhavn ligger Papirøen. Fra venstre ses Skuespilhuset, Operaen, Vandkulturhuset, det store boligbyggeri, omtalt i denne artikel, og længst til højre, Inderhavnsbroen.

EN Ø BLIVER TIL BY

Af Martin Søberg, ph.d., arkitekturhistoriker
Fotos: Anders Sune Berg

Papirøen, midt i Københavns inderhavn, er i løbet af få år blevet omdannet fra et lukket industriområde til et nyt, blandet bykvarter. Nu vender en familie af huse i forskellige højder deres store gavle ud imod havneløbet, der netop her slår et knæk. Bag gavlhusenes skrå facader er der 255 lejligheder og et hotel, anbragt oven på fire store haller i gadeniveau, som er ved at blive taget i brug til restauranter, caféer, kulturelle formål og butikker. Bebyggelsen samler sig som en klassisk karré omkring et byrum med tæt træbeplantning, der som en femte, grøn og åben hal kan danne ramme om markeder, koncerter og andre offentlige aktiviteter.

På øens nordvestlige hjørne er et vandkulturhus tæt på indvielse, og langs tre af øens sider giver en bred træbrygge mulighed for at komme helt tæt på vandet og nyde udsigten til den omkringliggende by. Langs henholdsvis den nordlige og sydlige kajkant ligger to rækkehusbebyggelser: mod nord Operahusene med udsigt til Operaen, mod syd Kanalhusene med direkte adgang til den historiske kanal Trangraven. I alt omfatter Papirøen 188 ejerboliger, 85 almene boliger og et hotel med 130 værelser, fordelt i gavlhusene og de to rækkehusbebyggelser.

Alle de nye bygninger på Papirøen har facader af tegl leveret af Petersen Tegl. Lyse, gule tegl på gavlhusene og hallerne, sortgrå tegl på de to rækkehusbebyggelser og varm-grå tegl på vandkulturhuset. Stenene binder husene sammen og går desuden i dialog med de gamle murede pakhuse og arsenalbygninger, som omkranser øen.

Papirøens bebyggelse omgiver et byrum med masser af træer. Mønsteret i belægningen er skabt ud fra et papirklip lavet af H.C. Andersen.

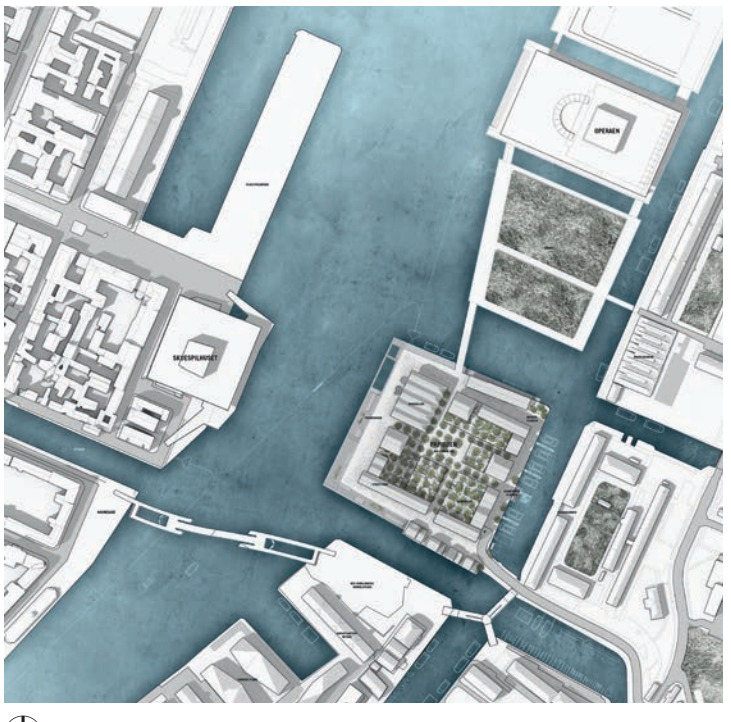

Situationsplan

Papirøen, København

Bygherre: Christiansholms Ø P/S
(Danica Ejendomme, UNIONKUL og Nordkranen)
Arkitekt: Cobe
Landskabsarkitekt: Inside Outside og Cobe
Ingeniør: MOE (Artelia)
Entreprenør: NCC Danmark
Øvrige konsulenter: Via Trafik og Transsolar
Opført: 2024
Sten:
Gavlhusene: specialsten, Christiansholmerstenen, udviklet af Cobe i samarbejde med Petersen Tegl på basis af D71
Operahusene: samme sten som gavlhusene, men i en mørkere variant. I begge bebyggelser er teglstenene indstøbt i betonelementer produceret af Ambercon
Kanalhusene: Cover™ C56, 528 x 240 x 37 mm

Både snit og situationsplan indgik i Cobes vindende konkurrenceforslag fra 2016, som ikke inkluderede Vandkulturhuset.

Tværsnit

Høje, murstensbeklædte arkader skaber en overgang mellem de udendørs, offentlige rum og stueetagens store haller til gastronomi, kultur og butikker.

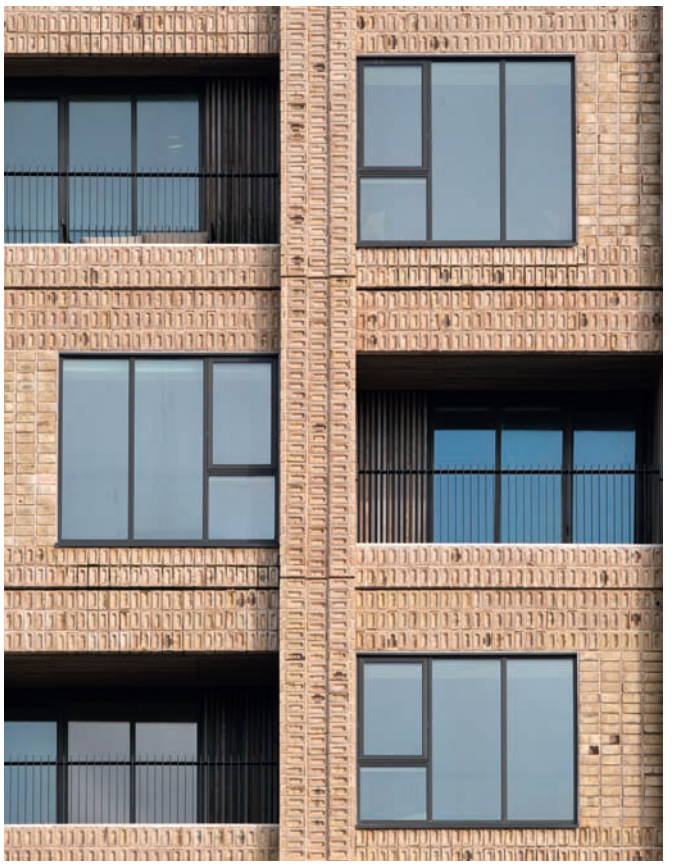

Facaderne er sammensat af støbte elementer. Murstenenes vandrette eller lodrette placering danner bånd og flader, som understreger konstruktionen.

De store gavle ud mod havneløbet har forskellige højder, bredder og opdelinger, men er tydeligvis i familie med hinanden og inspireret af de omkringliggende historiske pakhuse.

Vendt mod vandet

STORE MULTIFUNKTIONELLE HALLER KRONES AF GAVLHUSE, DER LIGESOM DE OMKRINGLIGGENDE GAMLE MUREDE PAKHUSE ER LAGT VINKELRET PÅ HAVNELØBET. LYSE, GULE MURSTEN UNDERSTREGER FORBINDELSEN MELLEM PAPIRØENS NYE BYGNINGER OG DERES HISTORISKE NABOER.

Af Martin Søberg, ph.d., arkitekturhistoriker | Fotos: Anders Sune Berg

Papirøens officielle navn er egentlig Christiansholm, men navnet er opstået i folkemunde, fordi øen fra 1957 og frem til 2013 husede nogle store haller til opbevaring af papir til avistrykkeri. Øens historie går imidlertid længere tilbage. Den blev kunstigt anlagt i 1696 og først brugt som kølhalingsplads. Siden overgik øen til Flåden og fik sit navn efter Kong Christian VI, inden den i 1800-tallet blev brugt til industri.

Da papiropbevaringen ophørte, blev hallerne i en kortere årrække benyttet til madmarked, galleri og kreative erhverv. I planen for omdannelse af Papirøen, foreslog tegnestuen Cobe derfor at fastholde idéen om de fleksible, offentligt tilgængelige haller i stueetagen, kombineret med en pakhus-typologi, som kendes fra den historiske havn.

Bebyggelsen er opført som et betonelementbyggeri i op til 11 etager, hvor facaderne skråner indad og ender i smalle, flade tage. Gavlhusenes boligetager dækker ikke de nedre hallers areal fuldt ud, hvorved der bliver plads til grønne tagterrasser oven på dele af hallerne til brug for beboerne. At der er tale om et elementbyggeri understreges af facadernes klare inddelinger i piller og dæk. I stueetagen danner pillerne høje arkader, inden de fortsætter opad som ribber, der er forskelligt profilerede fra bygning til bygning.

Bygningerne er dækket af lyse, gule tegl, der spiller tæt sammen med den lyse beton og er sat i en lys mørtel. Mette Heide, arkitekt og project manager i Cobe, fortæller: »Det, der er ret vellykket ved det monokrome udtryk, er, at når man er langt fra, bemærker man farven og geometrien. Men når man kommer ned i den menneskelige skala, helt tæt på bygningerne, får man lyst til at gå hen og røre. Det er et elementbyggeri, som vi har tilpasset og givet tekstur og stoflighed.«

Stueetagens murværk er udført på stedet, mens de øvrige etager består af støbte elementer. Cobe har sammen med Petersen Tegl udviklet en særlig sten til projektet, som har fået navnet Christiansholmerstenen. Den er placeret med mørtelsiden udad og vender nogle steder lodret og andre steder vandret, så der opstår bånd og felter, som understreger byggeriets rammeværk. Midtpå har stenen en fordybning med affasning på fire sider, som giver facaderne relief og får dem til at forandres med lysets skiften. Fordybningens affasning på fire sider bevirker, at vandet løber væk uanset stenens positionering. Arkitekterne ønskede at dyrke og understrege, at her var tale om et elementbyggeri, hvorfor fladesiden og fliseforbandter blev en del af et mere ærligt udtryk.

»Vi vil rigtig gerne arbejde med teglsten, for hvis det er en kvalitetstegl, bliver den kun smukkere med tiden og skal ikke vedligeholdes,« siger Mette Heide. Hendes kollega, arkitekt og project manager Majbritt Lerche, forklarer:

»Vi vil rigtig gerne arbejde med teglsten, for hvis det er en kvalitetstegl, bliver den kun smukkere med tiden og skal ikke vedligeholdes«. Arkitekt Mette Heide.

Murstenenes fordybninger giver facaderne et fint relief, som fanger solens skiftende lys.

Gavle på række ud mod kanalen Arsenalgraven. Bag gavlene finder man både almene boliger, ejerboliger og et hotel.

Som byggeriets entreprenør stod NCC for montering af elementerne. Foto: Stine Skøtt Olesen/NXT

Christiansholmerstenen har en fordybning med affasning på fire sider, så regnvandet kan løbe af facaderne, uanset hvordan den vender. Stenen blev udviklet specielt til byggeriet af Cobe i samarbejde med Petersen Tegl.

»Vi ønskede at bygge noget, der ikke så alt for nyt ud, og så når man hurtigt frem til teglstenen. Stenens brænding giver et patineret udtryk, så den falder bedre ind mellem de smukke, gamle gulstensbygninger, der står rundt om Papirøen. Selv de øverste, mest brændte sten, som normalt sorteres fra, har vi brugt for på den måde at give et nybyggeri mere patina fra starten – og selvfølgelig også for at spare på ressourcerne.«

Mellem ribberne er der vinduer i vekslende formater og rytmer, indeliggende altaner eller murfelter i blankmur eller puds. Også gavlfelterne er forskellige: Nogle steder består de udelukkende af altaner i forskelligt proportioneret gitterværk. Andre steder er der vinduer eller helt lukkede murede gavle, i slægt med gamle brandgavle. Tilsammen skaber det et afvekslende facadebillede, hvor de samme elementer går igen, men med variation, ganske som teglstenen selv. »Stenene er lidt forskellige alle sammen, og det er Petersen Tegl jo netop kendt for,« fortæller Majbritt Lerche. »Vi er på en havn, hvor det godt må være lidt rough. Det er egentlig bare flot.«

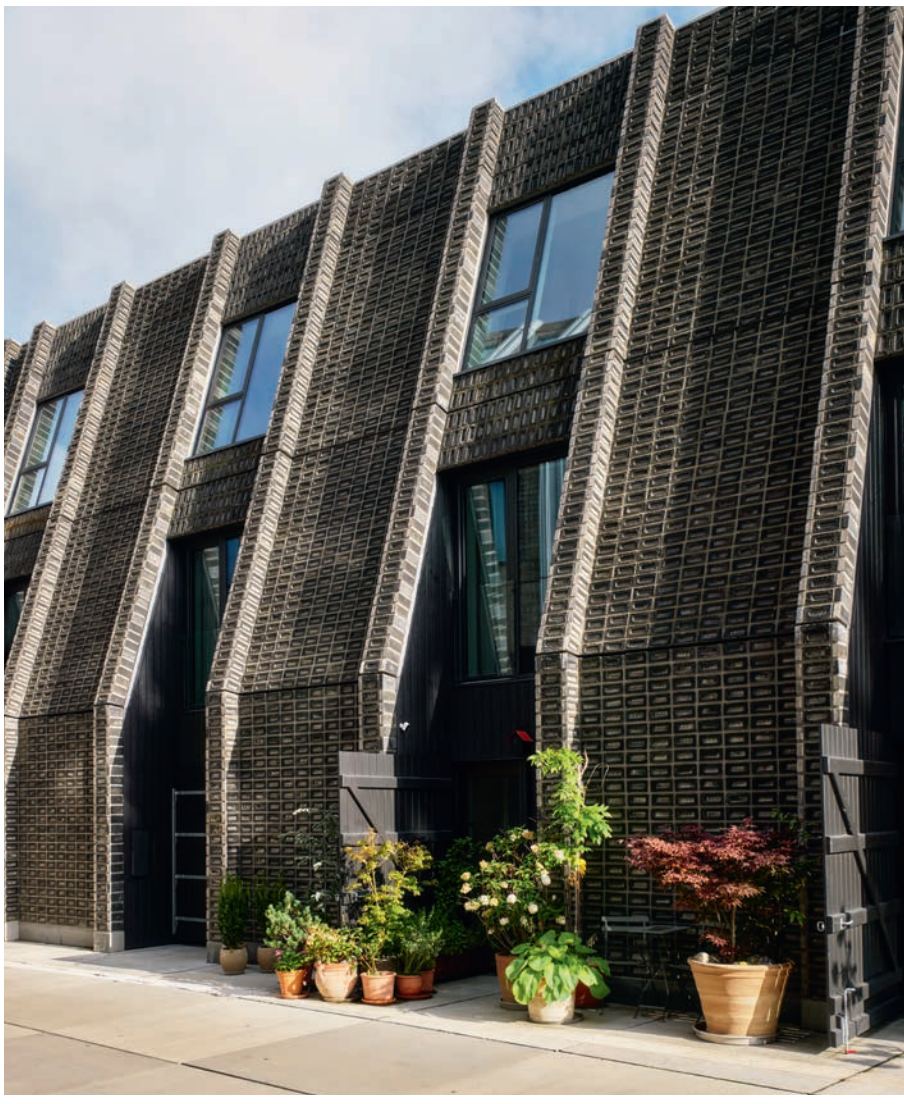

Ribberne i Operahusenes facader fanger lyset og markerer den tilbagetrukne indgang til hver bolig, der strækker sig over alle tre etager.

Som en samlet længe er rækkehusene placeret direkte ud mod kanalen, her set fra Operaparken. Træportene i stueetagen er inspireret af områdets maritime arkitektur.

Petersen Tegl har leveret teglene til alle de nye bygninger på Papirøen: vandstrøgne sortgrå sten til rækkehusene, vandstrøgne gule sten til gavlhusene og håndfremstillede specialsten i varme grå nuancer til Vandkulturhuset.

I Operahusenes facader er der anvendt den samme mursten som i gavlhusene, men her er stenene særligt hårdt brændte, fordi de har ligget øverst i tunnelovnen.

Overskudshuse

SORTGRÅ MURSTEN, SOM BLEV TIL OVERS VED BRÆNDINGEN AF PAPIRØENS GULE MURSTEN, GIVER OPERAHUSENE LANGS ØENS NORDSIDE EN FREMTONING, DER ER BÅDE TAKTIL OG COOL.

Hvert af de 11 rækkehuse omfatter tre etager og en terrasse mod vandet. De to øverste etager skråner indad ligesom facaderne i Papirøens gulgrå gavlhuse. Dobbelte ribber i en hel stens dybde giver facaden relief og skiller de enkelte huse i rækken fra hinanden. Den mørke sten sender hilsner til omgivelserne. »Nogle af byggerierne herude er flere hundrede år gamle og har stået i røg og bilos, så de gule teglsten er blevet næsten sorte,« forklarer Majbritt Lerche, arkitekt og Project Manager i Cobe. »Stenene brændes i stabler i tunnelovnen hos Petersen Tegl, og derfor bliver de øverste meget brændte. Vi lagde de mørkeste sten til side og brugte dem til rækkehusene.«

Ud mod vandet kan stueetagens store glaspartier dækkes af sortmalede træporte. Inspirationen er fundet i maritime bygninger tæt på Papirøen. Majbritt Lerche fortæller: »Når man kigger over til Holmen og Arsenaløen, er der mange flotte træporte. For at indskrive facaden i konteksten arbejdede vi derfor med portmotivet.« Langs kajkanten gør høje trin i træ det muligt at sidde og nyde udsigten til Operaen og den frodige Operapark. I kanalen er der bådpladser, så beboerne kan have egen båd liggende – lige uden for porten.

Kanalhusene ligger i forlængelse af den historiske kedelsmedje, hvis skarpskårne volumener har dannet forbillede for rækkehusenes formsprog.

Cover dækker facader såvel som tagflader og giver sammen med mørke vinduesindfatninger og værn Kanalhusene et monolitisk udtryk.

Eget hus på kajen

LANGS PAPIRØENS SYDLIGE KAJKANT LIGGER SYV BYHUSE MED DIREKTE ADGANG TIL VANDET. SORTGRÅ COVER-STEN PÅ FACADER OG TAGFLADER GIVER HUSENE ET SAMMENHÆNGENDE, NÆSTEN KRYSTALLINSK UDTRYK.

Kanalhusene er placeret i forlængelse af Kedelsmedjen, der er Papirøens ældste bygning, opført i 1909 i røde mursten med forskudte saddeltage dækket af skifer. Husene bygger videre på smedjens formprincipper som en gruppe af forskudte volumener på mellem én og tre etager med saddeltage i forskellige højder. Forskydningerne gør det let at identificere det enkelte hus, ligesom man kender det fra historiske byer, hvor husene gerne er opført over en længere årrække. Loggiaer i fuld bygningsbredde og træbeklædte terrasser og bådpladser giver beboerne mulighed for masser af udeliv. To af husene har desuden et glasinddækket orangeri placeret mellem bygningskroppene.

Facader og tagflader står i en sortgrå Cover-sten. Majbritt Lerche, arkitekt og Project Manager i tegnestuen Cobe, forklarer: »Husene er tænkt monokrome, og derfor er Cover-stenen brugt som en dug, der svøber sig hele vejen rundt om dem.« Vinduer, døre og værn står i en tilsvarende mørk, varm farve, så bygningerne fremstår som skarpskårne monolitter.

Kanalen Trangraven afgrænser husene, og på den modsatte side ligger Grønlandske Handels Plads, hvortil varer fra Grønland, Island og Færøerne gennem århundreder ankom med skib og blev forarbejdet og opmagasineret i store, murede pakhuse. Mod øst, for enden af husene og på den anden side af kanalen Arsenalgraven, finder man Kuglegården, et kompleks af historiske militærbygninger, hvoraf de ældste er opført i 1742, med facader i gule mursten og saddeltage af sortglaserede tegl.

Den sortgrå Cover-sten rækker ud til de omkringliggende historiske bygninger. »Skalamæssigt rammer byhusene Kedelsmedjen, men frem for at være kopier er de mere afrensede parafraser,« fortæller Mette Heide, arkitekt og project manager i Cobe. »Den sorte Cover-tegl er valgt for at matche den øvrige bebyggelses lyse, gule farve, men derudover refererer den også til Kuglegårdens sorte tage.« Således er der skabt forbindelser på tværs af kanalerne og hen over historien.

»Vi ønskede at bygge noget, der ikke så alt for nyt ud, og så når man hurtigt frem til teglstenen. Stenens brænding giver et patineret udtryk, så stenen falder bedre ind mellem de smukke, gamle gulstensbygninger, der står rundt om Papirøen.« Arkitekt Majbritt Lerche

Moderne længehus i et idealiseret parklandskab

I EN FREDET PARK I DET CENTRALE NORDIRLAND HAR BELFAST-TEGNESTUEN McGONIGLE McGRATH TEGNET EN MODERNE BOLIG I LYSEGRÅ TEGL, DER I KOMPOSITION AF BÅDE PLANER OG FACADER RODFÆSTER BOLIGEN I LANDSKABET.

Af Morten Birk Jørgensen, arkitekt MAA, lektor
Fotos: Aidan McGrath

Ballyscullion Park en lille times kørsel fra Belfast i Nordirland blev anlagt midt i det 18. århundrede. Parken skulle forberede landskabet til et større countryhouse til en biskop, men huset blev dog aldrig færdigopført. Først et halvt århundrede senere blev en endnu eksisterende, mere moderat bolig opført som centrum for parken. Parken er defineret af en delvist omkransende mur og udgøres altovervejende af et idealiseret, romantisk landskab af store, grønne græsarealer med spredte, tætte træbeplantninger.

Her har tegnestuen McGonigle McGrath stået bag opførelsen af et fritliggende enfamilieshus til en lokal forretningsdrivende, der selv har stået for store dele af byggeriet. Parken og landskabet omkring er fredet, og placeringen af boligen i det sydvestvendte skovbryn af en lille træsætning blev fastlagt i dialog med den lokale fredningsmyndighed.

Selve boligen udgøres af en todelt længebygning i henholdsvis en og to etager. Den er organiseret med køkken og stuer samt et enkelt værelse i stueetagen, mens en tilstødende sidebygning mod nord indeholder hovedparten af boligens servicerende funktioner. Overetagen byder på yderligere fire værelser med to tilhørende badeværelser.

I en parallelt beliggende længe mod nord findes garager og lagerrum. De to længer forbindes af en kraftig havemur, der adskiller den offentlige ankomst mod øst fra de mere private udearealer mod vest.

Samlet set har volumenerne en særegen sammensathed. Man kunne få tanken, at en oprindelig, mindre længebolig i to plan siden havde fået vokseværk og var blevet forlænget i ét plan, var knopskudt med den lille tilbygning og havde fået tilføjet en selvstændig længe. Materialer og detaljering afslører dog tydeligt, at det ikke er tilfældet – alt er opført i et sammenhængende forløb, men kompleksets sammensatte karakter understøtter byggeriets tilpasning til det historiske landskab.

Boligens sydvendte hovedfacade er ligeledes arkitektonisk sammensat. Ovenlysvinduerne i tagfladen er placeret symmetrisk, mens åbningerne på første sal opleves som formelle gentagelser, som hvis de tilhørte fire ensartede værelser. Stueetagens vinduessætning synes afgjort af en indefra-og-ud-tilgang. Den lave del af længen binder an til gavlene med en stor, dybtsiddende åbning og ubrudte murværkspartier.

Murværket er udført i D91 i dansk normalformat. Stenen har en ru overflade i varierende gråhvide nuancer og er lagt i en let gullig fuge for at give en varm nuance imod de omgivende træer. Et konsekvent løberforbandt formidler overfladens status som skalmur. Alligevel fremstår murværket solidt,

Boligen er placeret i et skovbryn i Ballyscullion Park, og træerne danner baggrund for dens hovedfacade mod parken. Stueetagens vinduessætning tager afsæt i boligens indre organisering, mens de resulterende, slanke murpiller binder an til rytmen i træernes stammer i underskoven.

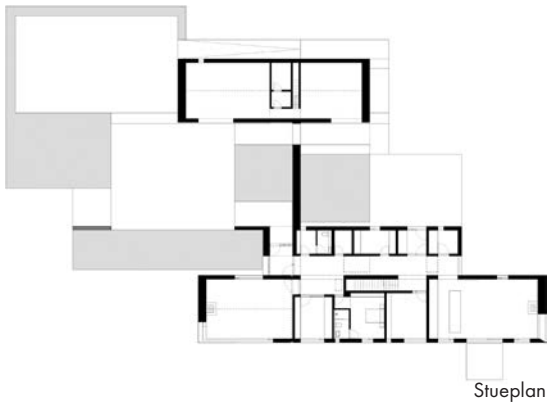

Stueplan

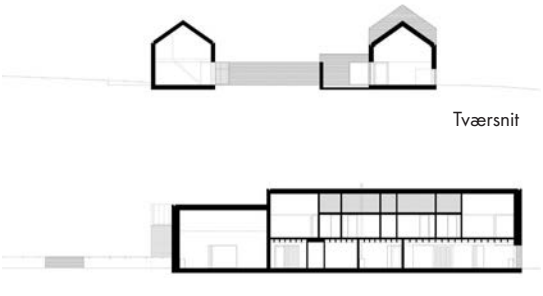

Tværsnit

Længdesnit

Situationsplan – husets grund er markeret med mørkegrå.

Bygningerne er karakteriseret ved store, ubrudte flader af blankt murværk, hvorfor de farvemæssige nuancer og variationer har været grundigt studeret som led i det arkitektoniske udviklingsarbejde.

Boligens langstrakte volumener forankrer sig diskret i det fredede parklandskab med store, åbne vidder.

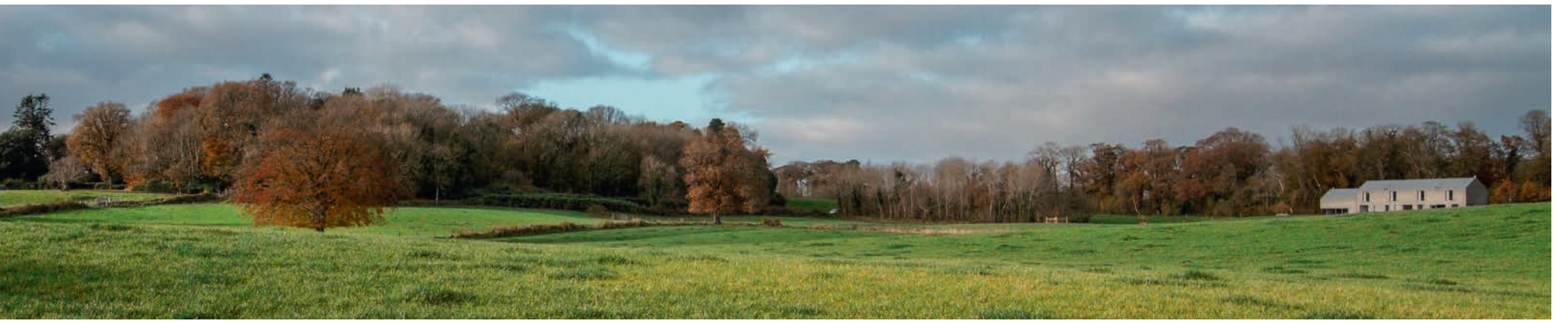

Bygningens konstruktive detaljer er reduceret til et minimum, og store åbninger, hvor teglen foldes med ind i lysningerne, leder tanken hen på volumener formet i massivt ler.

hvilket understøttes af, at det foldes ind i lysningerne på de dybtsiddende vinduer, mod nord sågar med en skrå afskæring.

Tektonisk er det en udpræget knap arkitektur. Bygningerne træder direkte ud af terrænet, uden synlig sokkelopbygning. Vinduesåbningerne har ingen stik og kun en ganske lille sålbænk. I tagfoden krones murværket blot af et minimalt ombuk i tagfladens zinkprofiler og uden synlig tagrende, der ville kaste skygger ned over facaden.

Denne knappe, tektoniske bearbejdning udnytter den brændte tegls egenskaber til at kunne stå eksponeret for vind, sol og vand. Dermed fremmes også bygningens patinering, hvilket allerede her få år efter opførelsen subtilt træder frem i facaderne. Fugt og opsprøjt fra jorden differentierer nuancen fra terrænet og op ad facadernes murværk. Omkring vinduesåbninger vil vandets veje etablere forskel på områder med henholdsvis aflejringer og renskylning og understrege facadernes komposition og detaljering. Således vil det i forvejen afdæmpede bygningsværk, som årene går, hvile endnu mere naturligt i brynet af den lille træsætning i Ballyscullion Park.

Den lyse D91 vil patinere i takt med, at bygningen ældes, og vil med tiden knytte huset endnu tættere til omgivelserne. Teglen er valgt med bevidsthed om, at robuste materialer er med til at definere en bygnings levetid.

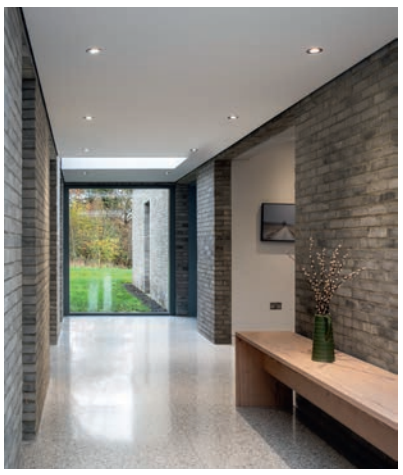

Garagen og boligen indtager hver deres længe, der bindes sammen af en robust havemur. Således omfavnes man ved ankomsten af et lille, åbent gårdrum.

De servicerende funktioner er overvejende samlet i en tilstødende sidebygning til boliglængen. Her går hovedvolumenets ydre teglfacade igen som indre overflader og understreger karakteren af et mellemrum.

Boliglængens lavere del består af ét stort, højloftet opholdsrum med en generøs udsigt ud over parken.

Kvaliteten af bygningens materialer er det, der betinger dens levetid

ARKITEKT KIERAN McGONIGLE, PHD RIBA,
OM PROCESSEN BAG VALGET AF STEN

Bolig i Ballyscullion Park, Irland
Bygherre: Privat
Arkitekt: McGonigle McGrath
Ingeniør: Design ID
Opført: 2022
Sten: D91 DNF

Første gang, vi forsøgte at anvende tegl fra Petersen, var i forbindelse med et projekt på det tidligere gasværksområde i Belfast. Vi var interesserede i K36 og fik tilsendt prøver fra teglværket. Vi blev tiltrukket af stenenes iboende kvalitet, de fine farvevariationer og naturligvis formatet, som på det tidspunkt var usædvanligt i Nordirland.

Kort tid efter kom projektet ved Lough Beg ind på tegnestuen, og da huset sandsynligvis skulle placeres i et skovområde, mente vi, at en robust tegl af høj kvalitet ville være det rigtige valg til facaderne.

I vores første udkast lå bygningen mellem træerne, udført i D36 med dens bløde røde og orange nuancer. Vi talte med bygherren om, at kvaliteten af bygningens materialer er det, der betinger dens levetid. Petersen Tegls sten giver denne oplevelse af kvalitet kombineret og de små variationer i farve og form, som gjorde dem til det helt rigtige valg.

Efterhånden som husets udformning udviklede sig, måtte vi forhandle placeringen i skovområdet med planmyndighederne. Resultatet blev, at huset skulle placeres i en lysning ved skovbrynet med den gamle skov som baggrund.

Vi begyndte derfor at overveje en grå farvepalet, som kunne falde sammen med træstammerne bag huset, og vi begyndte samtidig at forfine vinduernes rytme, så den spillede sammen med træernes rytme. På det tidspunkt havde vores bygherre helt taget idéen om at bruge Petersen Tegls sten til sig og var selv begyndt at undersøge dem nærmere og indhente prøver.

Vi havde foreslået en række grå nuancer, og bygherren supplerede med et par stykker, heriblandt D91. Han skaffede større mængder prøver og fik opført prøvefelter på stedet, så stenene kunne vurderes både tæt på og på afstand, da huset indgår som en del af landskabet, samt i både våd og tør tilstand. Den sten, der klarede sig bedst gennem alle afprøvninger, var D91.

Petersen mursten som arkitektonisk dogme

MED BESLUTNINGEN OM AT ANVENDE ÉN BESTEMT TEGLSTEN FRA ET PROJEKTS BEGYNDELSE SKABER ARKITEKT JOHN SMART ET SLAGS POSITIVT DOGME, DER KALDER PÅ PRÆCISE OG RAFFINEREDE LØSNINGER. PETERSEN TEGL BESØGTE HAM I HANS HJEM I DET SYDLIGE LONDON FOR AT HØRE OM HANS ARBEJDSMETODE.

af Ida Præstegaard, cand.arch. | Fotos: Ida Præstegaard og Edmund Sumner

En synlig tagkonstruktion i iroko giver værelserne på første sal en skulpturel og legende form.

John Smarts måde at arbejde på er usædvanlig. Gennem tre selvstændige virksomheder har han samlet hele byggeprocessen i én praksis. Craftworks er arkitektfirmaet. The Edition Group står for udvikling og finansiering, og Urban Eye Contractors udfører byggeriet.

»Jeg kalder det et triptykon,« fortæller Smart. »Normalt er det tre forskellige interesser. Her er de samlet. På en god dag er helheden større end summen af delene. Det er en arbejdsform, der giver en sjælden grad af kontrol over hele processen, og netop den kontrol har gjort det muligt at gennemføre projekter, som sjældent er mulige i mere fragmenterede processer.«

Denne model er forudsætningen i de tre boligprojekter, hvor murstenen ikke blot er et æstetisk valg, men et bærende princip for både arkitektur og arbejdsmetode.

En søgende baggrund

John Smarts vej ind i arkitektfaget var ikke lineær. Han begyndte som tekniker og læste senere på Bartlett i London. Efter endt uddannelse arbejdede han på store tegnestuer, men arbejdede derefter som scenograf for filmproduktioner.

»Arkitekturen trak dog fortsat i mig, omend ikke i dens gængse form. Så jeg begyndte at lede efter en anden måde at være arkitekt på.« Svaret blev arkitektudvikleren.

Allerede som studerende købte Smart sin første lejlighed, finansieret af et studielån. Det blev begyndelsen på en praksis, hvor han gradvist byggede erfaring op gennem små projekter.

I 2003 købte han sin første byggegrund og gennemførte det første projekt, hvor han havde det fulde ansvar.

»Det føltes som et band, der indspiller sit første album. Der var intet sikkerhedsnet. Jeg var komponist, producent og musiker på én gang, men jeg fik bekræftet, at arbejdsmetoden fungerede, omend den er krævende. I dag, 20 år senere, er der stadig ikke middelmådige dage. Enten er det fantastisk, eller også er det forfærdeligt.«

Danmark som vendepunkt

Finanskrisen satte udviklingen på pause, og nye projekter var umulige at realisere. Samtidig blev hans første datter født, og familien tog på en længere rejse til Danmark, hvor hans kone er fra.

»Opholdet blev krystalliserende for mit arkitektursyn. Over flere måneder besøgte jeg historiske og samtidige værker i tegl i Danmark og Sverige. Blandt andre Lewerentz og Lundgaard og Tranberg. Især materialiteten og håndværket gjorde et stort indtryk. Jeg oplevede en respekt for materialer, som vi ikke har på samme måde i Storbritannien.« Et besøg hos Petersens Tegl blev et konkret vendepunkt. »At holde teglværkets mursten i hånden. At opleve variationerne i teglets struktur og nuancer og forstå den håndlavede proces. Dét ramte noget meget grundlæggende og ændrede mit blik. Indtil da havde jeg primært arbejdet med mere industrielle materialer. Petersen Tegl åbnede for en anden måde at tænke arkitektur på. Mere langsom. Mere præcis.«

Hjemmet som reference

Da familien vendte tilbage til London, gik Smart i gang med at ombygge deres eget hus, der i dag, 18 år senere, stadig fungerer som både hjem og reference. Petersen Tegl blev brugt overalt. Som bærende vægge, beklædninger og belægninger. Inde og ude.

»Det hus blev et manifest og et referencepunkt. Et sted, hvor teglet kunne undersøges i praksis. Men materialevalget er også en personlig fortælling. En slags arkitektonisk forbindelse mellem Danmark og England, mellem min kones baggrund og vores liv i London. Jeg tror ikke, hun ser det som en hyldest,« siger Smart med et smil. »Men det er det.«

Murstenen som dogme

Alle byggerier fra Craftworks hånd udføres af Smarts faste team af håndværkere, der har arbejdet for ham i mere end tyve år, ansat i hans entreprenørvirksomhed, Urban Eye Contractors. Håndværkernes erfaring og dygtighed er selvsagt helt afgørende for den høje kvalitet i de færdige huse, ligesom en fast gruppe af arkitekter på tegnestuen betyder alverden.

De tre seneste boligprojekter i det sydlige London er alle meget forskellige i kontekst og udfordringer. Og alle er udført med C48 som gennemgående materiale.

»Det var et bevidst valg,« fortæller Smart. »Begrænsningen er ikke en hæmsko, men et redskab. Ved at fastlægge materialet fra start fjernede jeg et væld af beslutninger og skabte et fast modspil for udformningen. Et slags positivt dogme, der tvinger arkitekturen til at blive mere præcis og mere opfindsom. C48 forbinder husene indbyrdes og giver dem en tydelig, materialemæssig identitet.«

Villa Fontaine, tegnet af Craftworks, rummer ni lejligheder. Nabohuset til højre er familien Smarts eget hjem.

John Smarts glæde ved mursten fra Petersen Tegl ses mange steder i hjemmet.

»At skabe arkitektur er et privilegium. Jeg elsker byggeprocessen, men at arbejde inden for en kommerciel virkelighed er en enorm udfordring, ofte balancerende på kanten af overlevelse. Derfor er Petersen grundlæggende for vores arbejde. Og uden ville vores projekter være mindre vellykkede.«
John Smart, arkitekt

Væggen i køkkenet er opført i K57.

K57 er anvendt som belægningssten i indkørslen.

Skorstenen i John Smarts hjemmekontor er bygget af K91. Gulvplanker af douglasgran fra Dinesen er anvendt i flere af husets rum.

Husets fremskudte karnapper har høje, slanke vinduer mod nord på både 1. og 2. sal.

Samme tegl, tre forskellige fortællinger

I TRE BOLIGBEBYGGELSER, UDVIKLET PARALLELT OVER SYV ÅR OG PLACERET TÆT PÅ HINANDEN I SYDLONDON, UNDERSØGTE ARKITEKT JOHN SMART, HVORDAN ÉT KONSEKVENT MATERIALEVALG KAN FORME MEGET FORSKELLIGE SVAR PÅ STED, SKALA OG KONTEKST

Af Ida Præstegaard, cand.arch. | Fotos: Edmund Sumner

Facadens tilbagetrukne altaner og de reliefmurede felter over vinduerne skaber dybde og et markant lys-skyggespil.

Husets fremskudte partier og deres forskellige teglbeklædninger mødes i omhyggeligt bearbejdede detaljer. John Smarts egne håndværkere har været afgørende for den præcise udførelse af det smukke håndværk.

Villa Fontaine

Villa Fontaine på 9 Sydenham Hill indeholder ni lejligheder, men er udført som en kompakt, nutidig fortolkning af villa-typologien og fremstår som én bolig, snarere end et traditionelt etagebyggeri. Huset er nabo til John Smarts eget hjem med blot to meter mellem de to.

Grebet i denne bebyggelse er klassisk med facader, der forholder sig vidt forskelligt mod gade og bagsiden mod syd, hvor grunden falder fire meter.

Med sit volumen og sin mansardtags-lignende profil kunne huset i tusmørke forveksles med en 1800-tals villa. Men den konsekvent gennemførte Cover-beklædning af tre facader og detaljeringen inklusive de store vinduespartier fortæller en nutidig historie. Husets bagfacade er gennemført homogen med taktfast placerede franske altaner som eneste motiv, der bryder Cover-beklædningen.

Mod Sydenham Hill fremstår huset stramt symmetrisk med to fremtrukne karnappartier i K48 med indeliggende franske altaner i to etagers højde, placeret på hver side af hovedindgangen. Udformningen med tilbageryk, fremspring og en klar rytme giver denne facade karakter og dybde.

For omkring 150 år siden blev en række villaer opført i gaden. Med Villa Fontaine genintroducerer John Smart denne typologi i en nutidig fortolkning. Huset er udformet med ægte materialer, fine proportioner og et klart arkitektonisk hierarki, som forholder sig respektfuldt til både den historiske kontekst og den prominente placering. Resultatet er en nutidig villa, der hylder gadens særlige karakter.

Villa Fontaine, ni lejligheder,
9 Sydenham Hill, Camberwell, London
Bygherre, projektudvikler: The Edition Group
Arkitekt: Craftworks
Entreprenør: Urban Eye Contractors
Færdiggjort: 2024
Sten: Cover™ C48, 528 x 240 x 37 mm,
Kolumba™ K48

Facaden er stramt og taktfast komponeret med ensartede vinduespartier, hvor træbeklædte brystningsfelter indgår som en del af rytmen.

Murpillerne er muret i fliseforbandt, mens de øvrige murflader er udført i løberforbandt. De meget smalle fuger fremhæver stenenes langstrakte format og giver murværket et tæt, stofligt udtryk.

Træinteriøret danner en rolig ramme om udsynet til den lille gårdhave, hvor K57 er anvendt som belægningssten.

Tagets geometri afspejles i boligen, hvor skrå vægge, store vinduespartier og ovenlys skaber et lyst og varieret rumforløb. Fyrretræet går igen på gulve, vægge og lofter og giver interiøret en varm karakter.

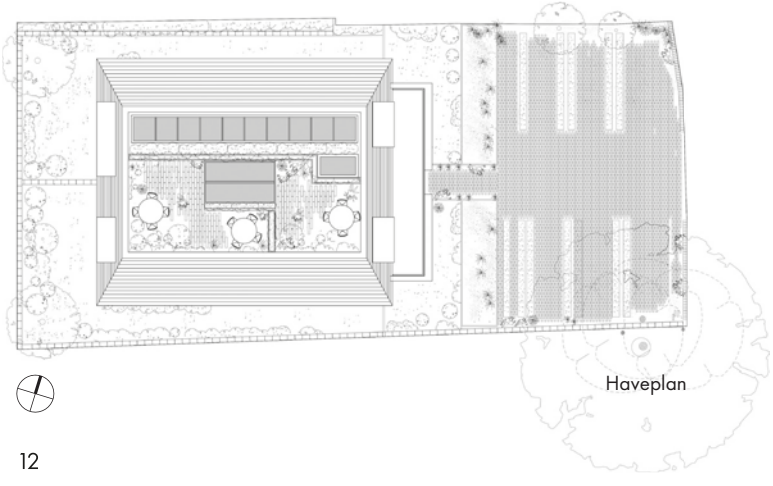

Haveplan

Stueplan

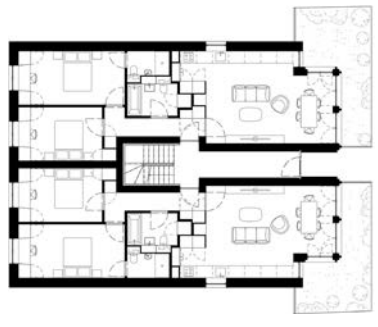

Førstesalsplan

»Jeg har aldrig haft lyst til at bruge kopier af Petersens Tegl. Jeg kan godt se, at der findes mange alternativer eller kopier, men originalen har en tone og en kvalitet, jeg holder fast i. For mig føles de andre lidt som et coverband – det ligner, men det er ikke den samme oplevelse.«
John Smart, arkitekt

Mange gamle træer på grunden er omhyggeligt bevaret og danner en grøn ramme om husene. I det fjerne tegner Londons skyline sig over trækronerne.

Husets origamiagtige geometri lader facade og tag glide over i hinanden i en sammenhængende, foldet form.

11 Fountain Drive, seks boliger, Camberwell, London
Bygherre, projektudvikler: The Edition Group
Arkitekt: Craftworks
Entreprenør: Urban Eye Contractors
Færdiggjort: 2026
Sten, facader: Cover™ C48, 528 x 240 x 37 mm
Sten, belægning: Kolumba™ K48

11 Fountain Drive

Fra vinduerne i sit eget hjem kan John Smart se ned i baghaverne til sit seneste boligprojekt – endnu en bebyggelse, der med Cover som dogme er udformet både følsomt og lydhørt over for sine omgivelser.

Fountain Drive udgøres af seks boliger fordelt på to huse med tre boliger i hver og placeret over fire etager. De to huse danner i forlængelse af hinanden en blød kurve, som genspejles i husenes zigzag-formede geometri, der kan beskrives som origami i stor skala.

Stueetager mod gaden er udført med store glaspartier, men derudover er alle facader i Cover, som har muliggjort mødet mellem særdeles komplicerede former og vinkler. Alligevel er det lykkedes at udføre de teglbeklædte flader smidigt og homogent.

De mange knæk og folder skaber naturlige lommer til overraskende og originalt placerede ovenlys, der giver boligerne rige og varierede dagslysindfald. Glas, Irokotræ og Cover mødes i præcise samlinger, næsten som snedkerdetaljer, som kun har været muligt fordi arkitekt, ingeniører og håndværkere arbejder på same hold.

De knækkede facader genfortolker det klassiske karnapmotiv i en skulpturel og nutidig form, som giver fine kik fra rummene op og ned ad gaden.

Når man færdes rundt på matriklen, 11 Fountaine Drive, føler man sig hensat til et kuperet landskab fjernt fra storbyen med fritidsboliger, der yndefuldt føjer sig efter naturen. Komplekset kaldes også 'The Woods Edition', fordi det er omhyggeligt disponeret rundt om de eksisterende træer. Terrasser mod syd er belagt med Kolumba, der slutter, hvor skrænten med naturlig bevoksning begynder.

I kraft af sin sikre bearbejdning af rum og lys samt den fine inddragelse af omgivelserne appellerer stedet både sanseligt og arkitektonisk. Det er et byggeri, hvor natur, materialer og håndværksmæssig ambition og kompetence smelter sammen i én samlet fortælling.

Det kuperede terræn er aktivt indarbejdet i husenes placering og skaber en naturlig afskærmning og privathed omkring boligerne.

Stueplan

Gennemgående glas i stueetagen og store vinduespartier på de øvre etager bringer masser af dagslys ind i boligerne. Vinduesrammer er udført i Irokotræ.

161 Denmark Hill

Beboelseshuset med 24 lejligheder på Denmark Hill var John Smarts første projekt, hvor han arbejdede med et bevidst reduceret og konsekvent materialevalg. Den 60 meter lange, smalle bygning er placeret på en restgrund med en markant, trekantet geometri, næsten som en lille ø i byvævet. Arkitektonisk fremstår huset som et skulpturelt volumen, der lydhørt former sig efter grunden.

Udformningen bryder i øvrigt med den traditionelle, engelske opdeling mellem en præsentabel forside og en sekundær bagside, og fremtræder ligeværdigt mod alle sider. Der er adgang til lejligheder i begge langsider, som mod Denmark Hill foregår under de let udkragede øvre etager.

Placeringen i det tætte, urbane South London er ikke et vilkår, men et aktiv, hvor bygningen opleves forskelligt, alt efter om man passerer til fods, på cykel eller fra øverste dæk i en bus. Formen er legende og kontrolleret på samme tid og giver huset en tydelig identitet i gadebilledet.

C48 er anvendt som en gennemgående, omsluttende facade, næsten som et lag, der pakker bygningen ind. Teglen giver facaden ro, tyngde og stoflighed, mens subtile indslag af kork, kobber og rødmalede vinduesdetaljer tilfører en afdæmpet kontrast uden at forstyrre helheden.

161 Denmark Hill, 24 lejligheder,
Camberwell, London
Bygherre, projektudvikler: The Edition Group
Arkitekt: Craftworks
Entreprenør: Urban Eye Contractors
Færdiggjort: 2025
Sten: Cover™ C48, 528 x 240 x 37 mm

Den tilbagetrukne stueetage er beklædt med kork, bearbejdet med reference til Cover-beklædningen, så den både adskiller sig og er i familie med teglfacaden.

Vægge og lofter i husene er overvejende udført i krydslamineret træ.
Gulvet i køkkenet er udført i mikrocement, og køkkenelementerne er i ask.

John Smart omgivet af sit tætte team af arkitekter og håndværkere.

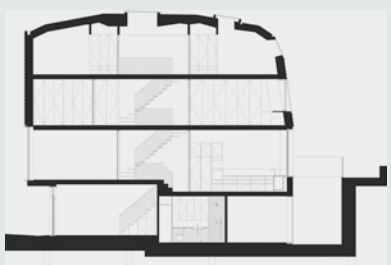

Tværsnit

»Folk stopper ofte op ved huse beklædt med Cover, fordi materialet føles genkendeligt, men svært at placere. Petersen Tegl rammer en rolig og præcis tone, hvor kvaliteten i materialet og håndværket fanger opmærksomheden.«
John Smart, arkitekt

Den kileformede bygning følger grundens geometri. De varme toner i Cover-beklædningen knytter an til kvarterets røde murstensarkitektur fra forskellige perioder.

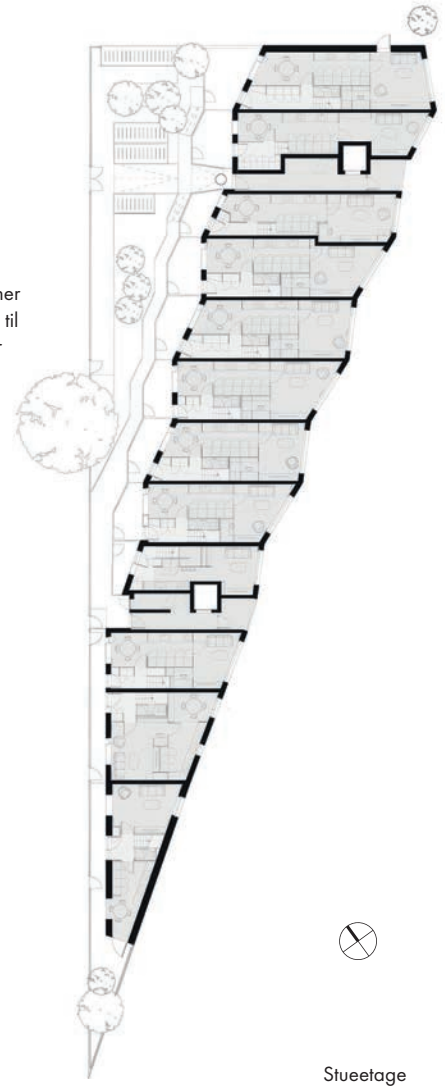

I bygningens spidse ende skaber rummets geometri og udsynet til flere sider en oplevelse af at opholde sig i stævnen på et skib.

Stueetage

Husets vinduer har samme højde, men varierer i bredde. Vinduerne er trukket 20 cm tilbage i facaden, og skaber et markant skyggespil.

Køkkener er udført med specialfremstillede fronter, der refererer til Cover-stenenes karakteristiske overlap.

Cover-stenene er skåret i smig over hjørnerne, så beklædningen føres præcist omkring bygningens knæk.

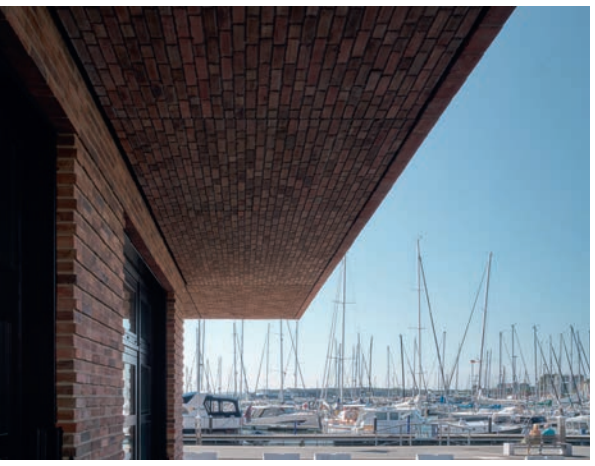

Undersiden af de udkragede loggiaer er også beklædt med mursten. Det bidrager til husenes enkle, sammenhængende fremtoning.

Baltique-bebyggelsen ligger i direkte forlængelse af den historiske del af Travemünde og ud til floden Trave, som her flyder sammen med Østersøen.

Lagt til kaj

SOM EN LILLE BY AF KUBISKE HUSE SAMLER BOLIGBEBYGGELSEN BALTIQUE SIG VED HAVNEKAJEN I ØSTERSØBYEN TRAVEMÜNDE. MURSTEN I UTALLIGE VARME TONER FØJER VEKSELSPIL OG STOFLIGHED TIL BYGNINGERNES AFKLAREDE FORMER.

Af Martin Søberg, ph.d., arkitekturhistoriker | Fotos: Anders Sune Berg og Arne Biederbeck

Bygningerne omkranser frodige, fælles gårdrum, der hver har sin egen farveholdning.

Travemünde er en gammel fiskerby, som siden begyndelsen af 1800-tallet har udviklet sig til et populært udflugts- og rekreationsmål, der årligt tiltrækker mere end en million gæster. Byen ligger ved udmundingen af floden Trave, ikke langt fra den historiske hansestad Lübeck. Flere færgeruter skaber forbindelse til byer omkring Østersøen, og Travemünde er desuden centrum for lystsejlads og erhvervsfiskeri.

Baltique-bebyggelsen er placeret som en naturlig forlængelse af byen mod vest ud mod Trave og udgør den ene halvdel af en større bebyggelse på et areal, der tidligere blandt andet blev anvendt til parkering. Hvor den nordlige del omfatter udlejningsboliger, rummer BALTIQUE 251 ejer- og ferielejligheder samt 12 erhvervslejemål placeret over to store garageanlæg, som ligger delvist under terræn. En helhedsplan udformet af tegnestuen ppp architekten + stadtplaner har sørget for sammenhængen mellem de to afsnit, både hvad angår udformningen af bygningskroppe og friarealer og i valget af materialer, idet alle bygninger har murstensfacader.

BALTIQUE er opført i et bygherrepartnerskab mellem firmaerne NGEG og FRANK, og Arne Biederbeck, administrerende direktør og partner i NGEG, fortæller: »Her er en fantastisk stemning, hvor der sælges fisk direkte fra fiskekutterne, og på kajen er der små fiskeboder, hvor man kan købe fiskesandwich og andet at spise. Atmosfæren er på en eller anden måde så autentisk, og det tror jeg, at mange godt kan lide.«

Som kubisk udformede enheder med flade tage ligger bygningerne i BALTIQUE vinkelret på hinanden og veksler i højde fra to til fire etager. Bebyggelsen er opdelt i fire felter adskilt af veje. I tre af felterne omgiver bygningerne et fælles gårdrum med slyngede stier og frodig beplantning, der varierer i farveholdning fra gård til gård. Fordi bygningerne ikke er sammenføjede til egentlige karréer, skabes der kig fra gårdene til havnen. Sidste felt omfatter en enkelt længe vinkelret på havnekajen med tilhørende haveanlæg langs hele bygningen.

Bygningskroppene varierer i størrelse og udformning. Ud mod promenaden og enkelte andre steder har de loggiaer, der både giver ly for vind og vejr og skærmer for indblik. De bagvedliggende boliger har som hovedregel balkoner eller en kombination af balkon og loggia, altså mere udkragede uderum, der i mange tilfælde giver vandudsigt. Erhvervslejemålene langs promenaden har mulighed for gastronomi med udeservering på det brede, befæstede areal. For at sikre mod stormflod er boligerne og gårdanlæggene løftet en halv etage op over terrænniveau, mens erhvervslejemål og parkeringskældre kan beskyttes ved hjælp af skodder.

Bygningernes facader står i den vandstrøgne, klinkebrændte D46-mursten, som rummer farvespil i et stort antal lyse, rødbrune nuancer. Arne Biederbeck forklarer: »I boligbebyggelsen Fünfgiebelhaus i Kiel har vi brugt samme sten (publiceret i Petersen nr. 51). Vi ville gerne have en mursten, der var lys, flot og livlig. Mange sten kan være lidt ensformige, men D46 har en særdeles god blanding af toner. Det danske normalformat er lidt mindre end det tyske standardformat. Det ser mere elegant ud, særligt når det gælder boligbyggeri.«

Murstenenes varme palet suppleres af en mørkebrun tone, som er valgt til alle bygningernes metalelementer, herunder vinduer, balkoninddækninger og nedløbsrør. I den nederste etage er murværket udført med en forskydning i hvert andet skifte, så der opstår et relief, der markerer bygningernes base. »Petersens mursten er smukke. Ikke kun på grund af de forskellige nuancer, men også fordi stenene ser ud, som om de er håndlavede. Lidt skæve her og der og alligevel ikke for meget.«

BALTIQUE, 251 lejligheder
Travemünde, Tyskland
Bygherre: NGEG Norddeutsche Grundstücksentwicklungsgesellschaft mbH og FRANK Immobilien und Lebensformate GmbH
Arkitekt: ppp architekten + stadtplaner
Totalentreprenør: PORR Hochbau Region Nord
Ingeniør: MO Architekten Ingenieure
Færdiggjort: 2026
Sten: D46 DNF

Fuglekasser i forskellige stærke farver, generøst opsat i alle haverum, tiltrak hurtigt flyvende beboere.

»Vi ville gerne have en mursten, der var lys, flot og livlig. Mange sten kan være lidt ensformige, men D46 har en særdeles god blanding af toner.«
Arne Biederbeck, administrerende direktør og partner i NGEG

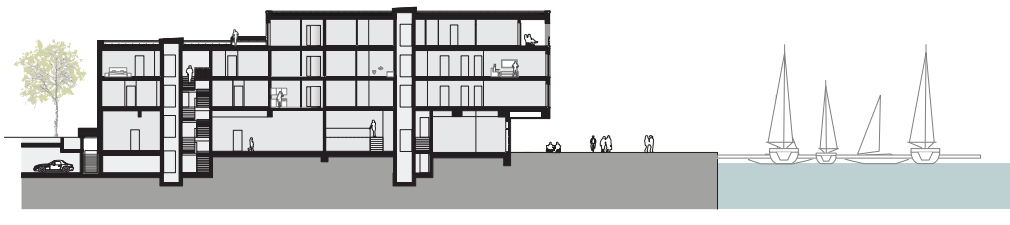

Længdesnit

Bebyggelsen ligger direkte ud til havnepromenaden. I stueetagen er der erhvervslejemål med mulighed for gastronomi med udeservering.

»Det danske normalformat er lidt mindre end det tyske standardformat. Det ser mere elegant ud, særligt når det gælder boligbyggeri.« Arne Biederbeck, administrerende direktør og partner i NGEG

Lejlighederne har enten loggiaer, altaner eller en kombination.

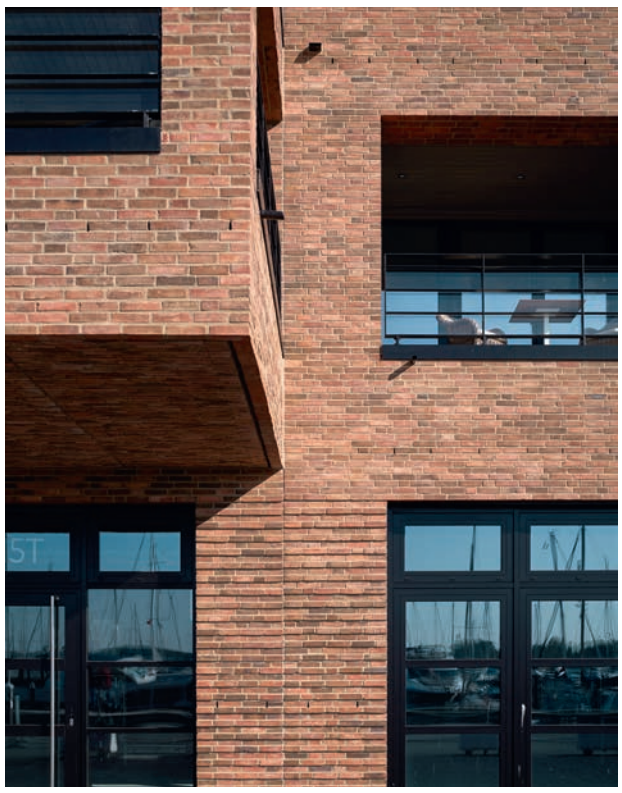

Gårdrum og boliger er løftet en halv etage op over terrænniveau for at sikre mod stormflod. Samtidig gør det gårdrummene, som er åbne for offentligheden, en anelse mere private.

I stueetagen skaber forskydninger i skifterne et enkelt relief. De vandstrøgne, klinkebrændte mursten i lyse, rødbrune toner giver facaderne varme og variation.

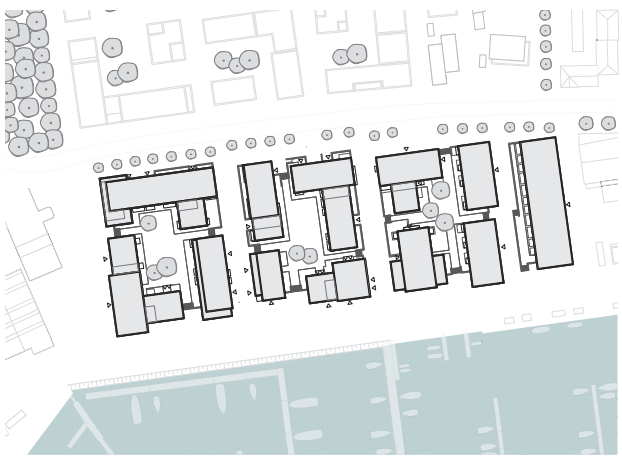

Situationsplan

Et nutidigt svar i tegl

MED CARLANDERSKA SUNDHEDSHUS I GÖTEBORG FØJER CARLANDERSKA STIFTELSEN ET NYT KAPITEL TIL SIN NÆSTEN 100-ÅRIGE HISTORIE.

Af Ida Præstegaard, cand.arch. | Fotos: Ulf Celander

Det 5.500 m² store Carlanderska Sundhedshus ligger ved et trafikeret vejkryds på en grund, der længe havde stået ubebygget. Bygningen på fire etager er placeret mellem et område med boligblokke baseret på en byplan fra 1930'erne og et parcelhuskvarter fra 1970'erne. Opgaven var derfor at formidle sammenstødet mellem forskellige skalaer og arkitektoniske udtryk. Præcise bestemmelser for bygningens volumen og højde fastlagde den maksimale højde og den overordnede form med et affaset hjørne mod vejkrydset og en trinvist nedtrappet bygningskrop, der forholder sig til de omkringliggende boliger.

Valg af byggemateriale tager afsæt i fondens lange historie, hvor man gennem de mange år som bygherre stort set udelukkende har opført huse i tegl, samtidig med at udformningen har fået en nutidig identitet.

Arkitekt Tobias Fasth, Spring Arkitektkontor, fortæller: »I samråd med vores bygherrre valgte vi en vandstrøgen, blådæmpet mursten med lyse, grå nuancer med hvidlige og mellemgrå toner. Stenen samler bygningen i et roligt, ensartet udtryk, men murværket varierer alt efter den bagvedliggende funktion.«

På de øvre etager fremstår teglfacaderne plane og understreger bygningens enkle geometri. I stueetagen får murværket derimod en mere stoflig karakter. Her er stenene flere steder forskudt i facadeplanet, så der opstår et relief af fremspring og fordybninger.

»Særligt omkring vinduer og indgangspartier har vi søgt at gøre murværket til et aktivt, arkitektonisk element. De forskudte sten skaber dybde og et skiftende spil mellem lys og skygge, som ændrer facadens udtryk gennem dagen. Samtidig bliver stenenes individuelle karakter tydelig i øjenhøjde og tilfører den store institutionsbygning en mere menneskelig skala.«

Teglen skaber en forbindelse til Carlanderska Stiftelsens historiske bygninger uden at kopiere dem. I stedet videreføres materialet i en moderne fortolkning med præcise detaljer, dybe vinduesåbninger og en artikulering af murværket.

Carlanderska Sundhedshus, Göteborg, Sverige
Lejer: Carlanderska Stiftelse
Bygherre: BRAX Projektutveckling
Arkitekt: Spring Arkitektkontor
Opført: 2025
Sten: D91 DNF

Mod syd åbner bygningens stueetage sig mod en stor terrasse.

Bygningskroppen trapper ned mod den lavere bebyggelse mod øst. Det rolige murværk i lyse, grå nuancer understreger husets monolitiske udtryk.

Tværsnit

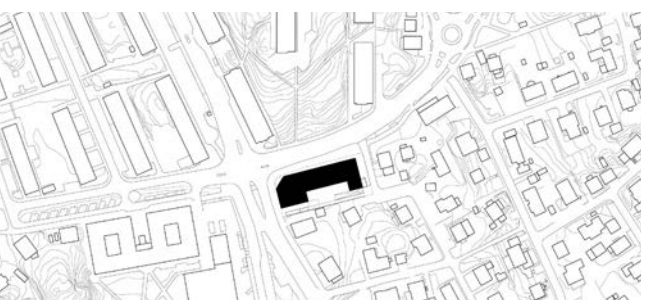

Situationsplan

Bygningens nordvestlige hjørne er affaset mod gadekrydset og skaber et blødere møde mellem de to facader.

Munkeforbandtet med kopper og løbere varieres af fremtrukne sten, der giver murværket relief.

Den lyse, grå teglfacade harmonerer smukt med nabobygningens ældre, rødgule murværk.

I opstalten kommer flere af teglens muligheder til udtryk: roligt murværk i løberforbandt, relief omkring hjørnet og håndlavede Cover på taget i samme grå nuancer.

Fortætning med stoflig karakter

I EN GÅRD I BERLIN MITTE ER DER OPFØRT EN ETAGEEJENDOM, HVOR BEGRÆNSNINGER I LYS, UDSYN OG PLADS ER OMSAT TIL ARKITEKTONISKE KVALITETER.

Af Ida Præstegaard, cand.arch. | Fotos: Marc Timo Berg

Efter at have besigtiget en lang række mere generiske ejendomme på centrale adresser besluttede bygherren, med B KRAUS Z som arkitekt, selv at opføre en etageejendom. Valget faldt på en gårdgrund, placeret i anden række, i Brunnenstrasse 34 i Berlin Mitte. Grunden er tæt omgivet af bygninger og brandmure, men netop disse vilkår blev udgangspunkt for udformningen af huset.

Nybyggeriet er udformet som et gårdhus, der lukker hullet mellem naboejendommenes baghuse. Bygningskroppen følger de eksisterende byggelinjer, mens store vinduespartier og indskårne nicher fører dagslys langt ind i huset. Fem forskellige boligtyper på mellem 55-220 m² og en mindre erhvervsenhed er alle indrettet med stor rumlig variation. Den beplantede gård, en tagterrasse og altaner giver attraktive uderum.

Materialerne, præfabrikerede betonelementer, D91 og den håndlavede C91, skaber en rolig og sammenhængende bygningsskal, hvis arkitektoniske udtryk opstår i samspillet mellem forskellige formater og teksturer.

»Vi oplever ikke teglen som en dekorativ beklædning, men som en integreret del af det arkitektoniske koncept,« fortæller arkitekt Bettina Kraus. »Hvor betonen er karakteriseret ved præcision og tyngde, tilfører den vandstrøgne D91 i facaderne en finere struktur og en diskret, levende variation. Vores ønske er, at tegl og beton supplerer, ikke kontrasterer, hinanden. Teglens struktur bløder betonens tyngde op, mens betonens klare geometri danner en rolig ramme om murværkets mere taktile karakter.«

Det er en vigtig pointe, at der er anvendt samme materiale på alle husets flader: »Tag og facade er tænkt som beslægtede dele af én samlet bygningskrop. Det giver huset en næsten monolitisk karakter, hvor forskelle i tekstur, skala og lys skaber variation i den ellers heterogene baggård.«

Den synlige beton går igen i adgangsrum og boligernes interiør, hvor den danner en rolig baggrund for natursten, finerede træflader og rustfrit stål.

Byggeriet var nomineret til
Eric Mendelsohns Award 2026.

Nybygningen tilpasser sig skalaen i den eksisterende bebyggelse. De tilbagetrukne bygningsdele bryder facaden op og bidrager til det varierede udtryk.

Teglen føres fra facade til tagflade og samler bygningen i ét materialemæssigt greb. Den metalbeklædte kvist med sit store vinduesparti bryder den skrå flade og bringer et rigeligt dagslys ind i den øverste lejlighed.

Situationsplan

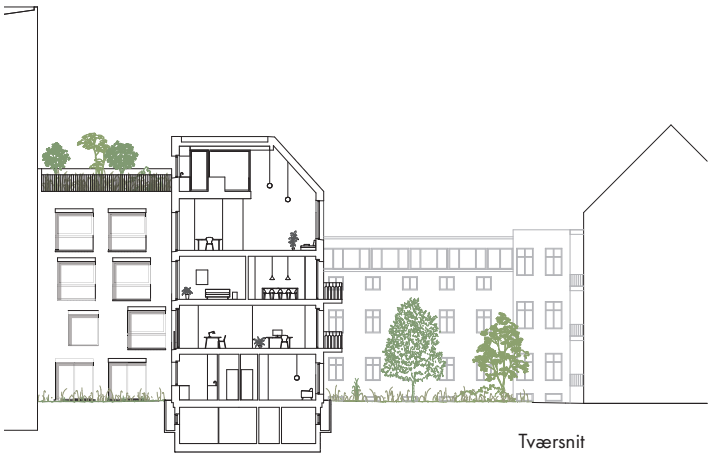

Tværsnit

Hus i baggård, Brunnenstrasse 34, Berlin, Tyskland
Bygherre: Privat
Arkitekt: B KRAUS Z
Konstruktion: Henning Ecker, ifb frohloff staffa kühl ecker
Bygningsteknik: Johannes Kasche, Building Applications Ingenieure
Råhus og murværk: PERDOMO GmbH
Færdiggjort: 2025
Sten, facader: D91 DNF
Sten, tag: Cover™ C91

Mellem lystbådehavn og havnebad rejser Nicolinehus' to trekantede karréer sig, kronet af brede terrasser i trappeforløb.

Fra havnen mod himlen

NICOLINEHUS I AARHUS GENFORTOLKER DEN KLASSISKE KARRÉ SOM RAMMEN OM ET MODERNE BYLIV TÆT VED VANDET. DET STORE, ÅBNE HAVNERUM OG ARKITEKTURENS ENKLE LINJER FÅR MODSPIL AF GEDIGNE MATERIALER, SOM GIVER BYGNINGERNE STOFLIGHED OG TYNGDE.

Af Martin Søberg, ph.d., arkitekturhistoriker
Fotos: Anders Sune Berg

Facadens murede piller og vandrette bånd af rul- og standerskifter understreger den bagvedliggende konstruktive kerne af piller og dæk i beton.

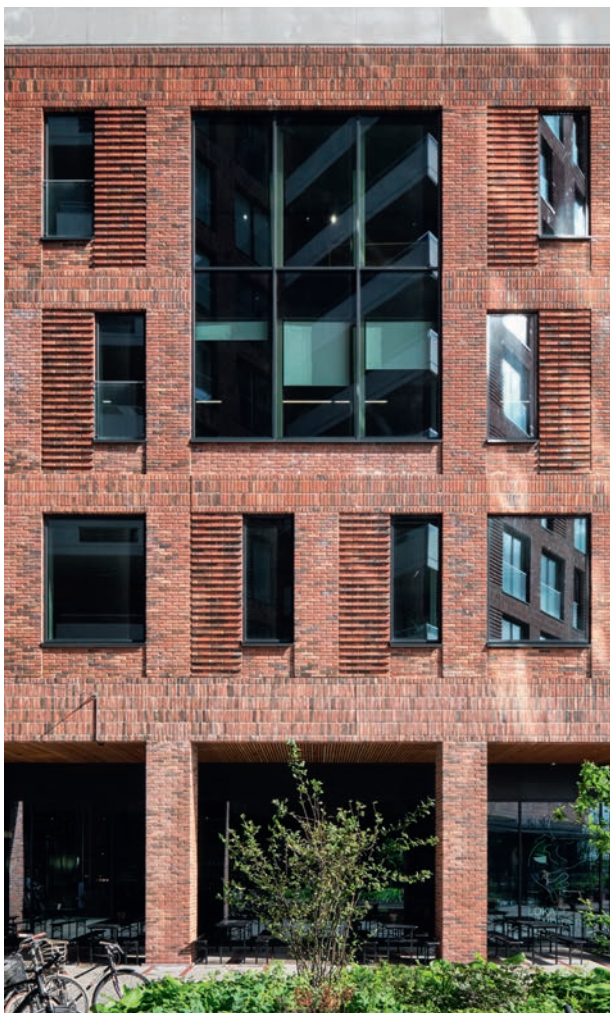

Med lystbådehavnen som nabo på den ene side og det offentlige havnebad på den anden ligger Nicolinehus midt på Aarhus Ø, omkranset af vand. Aarhus Ø er en ny bydel i Aarhus, der som en stor mole strækker sig ud i Aarhusbugten. Arealet blev oprindeligt brugt til containerhavn, men siden 2007 har en omdannelse været i gang, som på sigt vil give bydelen op mod 12.000 indbyggere og 10.000 arbejdspladser. Bebyggelsen er delt i to trekantede karréer, delt af et smalt stræde, der skærer sig diagonalt igennem den rektangulære grund. Tagterrasserne løfter sig i tilsvarende skrå linjer op over vandspejlet og rækker mod himlen, ikke ulig forstævnene af to enorme skibe, der er ved at passere hinanden.

Som en lille by i sig selv omfatter Nicolinehus adskillige funktioner. Anders Tyrrestrup, arkitekt og stiftende partner i arkitektvirksomheden AART, forklarer: »Nicolinehus består af to bygninger, som primært indeholder boliger, men også integrerer dagligvarehandel, som der slet ikke var noget af herude.« Stueetagerne er udlagt til butikker og erhverv, heriblandt en større dagligvarebutik og en markedshal med streetfood-restauranter, som bidrager til at skabe byliv i området. Andre tilbud omfatter et fitnesscenter og en restaurant og vinbar på toppen af den nordligste bygning. Bebyggelsen rummer i alt 6.000 m^2 kontorer, mens hovedparten af arealet udgøres af 243 boliger fordelt på otte byhuse og 175 ejerlejligheder i den sydligste bygning og 60 lejelejligheder i den nordligste. Karréerne omkranser hver sit fælles gårdrum. »De er superfrodige, når de blomster,« fortæller Anders Tyrrestrup.

Den sydligste bygning er 17 etager høj, mens dens nordligste er på 12 etager, hvortil kommer to etager med underjordisk parkering. Karréformen henter inspiration fra den ældre bebyggelse i Aarhus midtby. Også valget af den røde mursten skaber forbindelse til byens historiske arkitektur, ikke mindst domkirken, hvis høje murede vesttårn kan ses fra bebyggelsen, men også det gedigne murede brugsbyggeri af arbejds- og lagerhaller, som præger havnen. »Når man taler med folk på gaden herude, kan de godt lide byggeriet og ikke mindst murstenen, som fungerer så fint i det rå havnemiljø.«

Sammen med træ og beton giver murstenene Nicolinehus materialemæssig soliditet. Murværket er sammensat af to sten, D23, som primært står i røde toner, og D43, som changerer fra rødt over i et væld af brune nuancer. Hele stueetagen er håndmuret, mens facaden ovenover er opbygget af elementer på cirka tre gange fire meter.

Over stueetagen løber to bånd af rulskifter, hvorimellem der løber fire standerskifter over hinanden. På tilsvarende vis markeres skiftet mellem hver af de overliggende etager af to bånd af rulskifter omkring to standerskifter over hinanden. Facaden kan aflæses som et gitterværk bestående af de sammenhængende vandrette bånd og murede piller, som en afspejling af den bagvedliggende pille-dæk-konstruktion af beton. Gitterværkets mellemrum udfyldes af vinduer og partier med murværk i relief, hvor hvert andet skifte er trukket en anelse tilbage, så der opstår delikate skyggevirkninger. Derved fremtræder disse partier en anelse mørkere end det øvrige murværk og understreger gitterstrukturen.

Vinduer og altaner fordeler sig asymmetrisk hen over facaderne i kontrast til bygningernes klart skårne trekantsformer. Langs den nordvestlige side af bygningerne ud mod lystbådehavnen samt ud mod strædet mellem bygningerne løber der høje, murede arkader. »Vi er glade for at bruge arkader. På en regnvejrsdag giver de ly og læ, og arkaderne bringer desuden den store skala ned i øjenhøjde.«

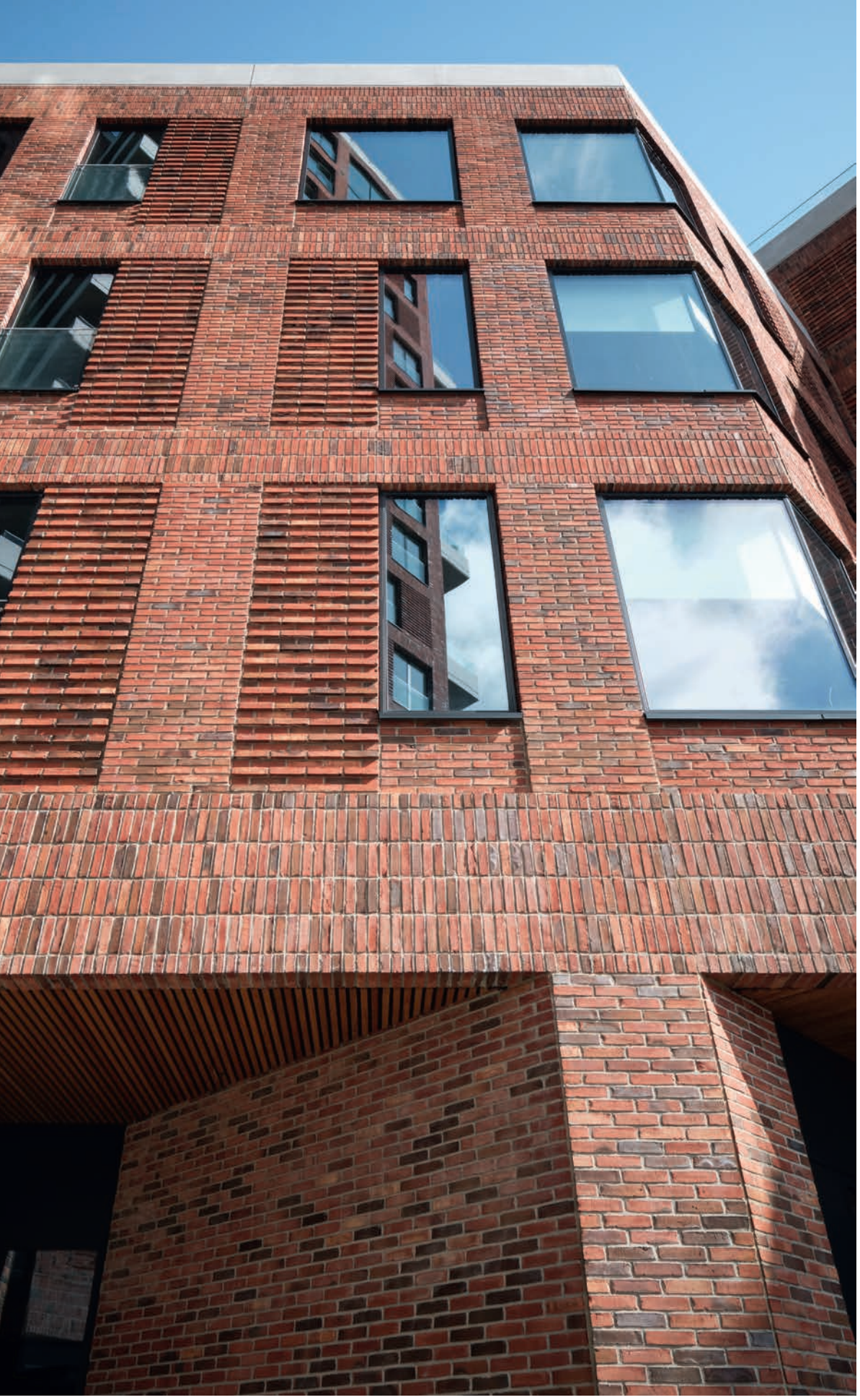

Altanerne fordeler sig asymmetrisk hen over facaden og tilbyder beboerne udsigt over byen og Aarhus Bugt.

Murværket består af to forskellige sten, D23 og D43, der tilsammen giver et rigt farvespil. Forsætninger i murværket skaber reliefvirkninger, der også bidrager til at gøre facaden levende.

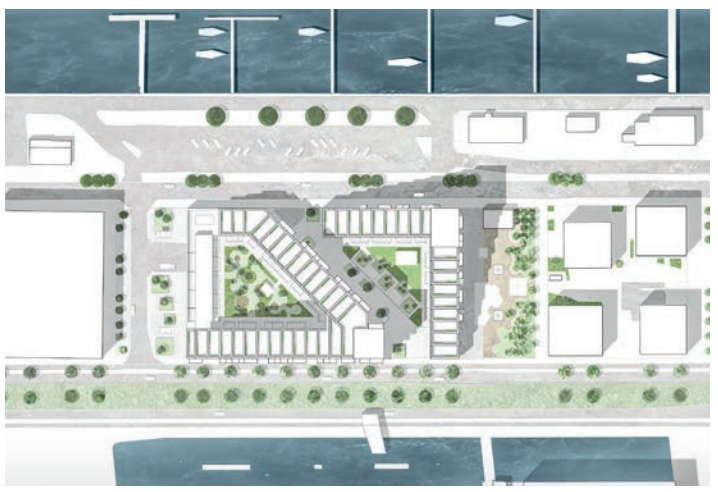

Situationsplan

Mellem bebyggelsens to karréer løber et stræde, der i skala minder om gadeforløbene i den historiske del af Aarhus.

Nicolinehus, Aarhus, Danmark

Bygherre: Bricks
Arkitekt: AART
Landskabsarkitekt: Schønherr
Ingeniør: Rambøll
Totalentreprenør: NCC Danmark
Opført: 2022
Sten: D23 (50%) og D43 (50%) DNF
Stueetage er muret, øvre etager opført som elementbyggeri

Fra kirkegården er der skabt kig ud til boligkvarteret opført i 1930'erne langs Skoleholdervej.

Muren er opbygget som en rytme af massive murstykker, åbne felter og porte.

Felter med perforeret murværk bryder de massive flader og tilfører lethed. Muren afsluttes med vingetegl med fald mod kirkegården, så de ikke er synlige fra gaden.

Murværk som grænse og forbindelse

TO MURELEMENTER HAR SKABT ET NYT UDERUM HVOR VARIERET MURVÆRK, PERFORERINGER OG EKSISTERENDE TRÆER INDGÅR I EN TÆT ARKITEKTONISK SAMMENHÆNG.

af Ida Præstegaard, cand.arch. | Fotos: Anders Sune Berg

Langs Skoleholdervej i Københavns Nordvestkvarter løber Bispebjerg Kirkegårds lange sydmur som en markant grænse mellem byen og kirkegårdens grønne rum. Ved en af kirkegårdens oprindelige indgange har VEGA landskab for få år tilbage bearbejdet muren og skabt et nyt byrum, der både fungerer som indgang, opholdssted og overgang mellem gaden og kirkegården.

Grebet er enkelt. Der blev fjernet 40 meter af den oprindelige mur og i stedet opført to nye murstykker, der er trukket tilbage fra fortovet, så der opstår en lomme i gadeforløbet. De to nye murstykker løber på hver sin side af kirkegårdsstien og fletter sig på den måde ind i det eksisterende stisystem. Samtidig danner de ryg og rumlig afgrænsning for en lille plads med bænke og store eksisterende birketræer.

Murværket var centralt i arbejdet med at få de nye murelementer til at høre sammen med den eksisterende kirkegårdsmur. »Den oprindelige mur er opført under 2. Verdenskrig som beskæftigelsesarbejde for byens arbejdsløse håndværkere. Muren rummer mange farvenuancer og variationer, og vi formoder, den er opført med sten fra forskellige restpartier. Derfor var det vanskeligt at finde én ny sten, der kunne gengive hele spektret. Vi fravalgte lysere, røde og orange toner og gik mod en mørkere, hårdtbrændt tegl med et rigt farvespil, som ligger tæt på karakteren i de ældre sten – og som Petersen Tegl kunne levere,« fortæller Anne Galmar, arkitekt og partner i VEGA Landskab.

Byrummet rummer to gamle birketræer, en nyplantet løn og et fyrretræ. Omkring birkene danner små, sceneagtige plateauer med bænke rolige opholdssteder og tager samtidig hensyn til terrænet og træernes højtliggende rødder.

Situationsplan

Byrum og indgang til Bispebjerg Kirkegård, Skoleholdervej, København, Danmark
Bygherre: Københavns Kommune
Landskabsarkitekt: VEGA landskab
Entreprenør: Ebbe Dalsgaard
Ingeniør: Troelsgaard
Lysdesigner: Lightscapes
Færdiggjort: 2021
Sten: D48 DNF

De nye murstykker er ikke tænkt som kopier af den eksisterende mur. Materialet skaber forbindelsen, mens detaljeringen giver tilføjelsen sin egen karakter. »Store felter med perforeret mønstermurværk bryder de massive flader og tilfører muren en lethed. Set fra kirkegården gør åbningerne det muligt at ane byen udenfor, mens forbipasserende fra gaden får glimt af træer og beplantning gennem murværket. Perforeringen bliver dermed både et arkitektonisk motiv og en funktionel måde at skabe kontakt mellem to forskellige rum på,« fortæller Anne Galmar.

Muren er cirka 3,3 meter høj på det højeste sted, mens det skrånende terræn giver variation i højden. Omkring et af de store birketræer stillede rødderne særlige krav til konstruktionen. Her er en del af muren båret af en stålbjælke, beklædt med tegl, så man kunne undgå at grave ned i rodzonen og skade træet.

Pladsen er et eksempel på, hvordan et historisk anlæg kan åbnes mod byen uden at miste sin karakter. Muren er forblevet aflæselig som kirkegårdsmur, men forskydningen, perforeringerne og de nye kig ændrer dens rolle fra udelukkende grænse til også at være forbindelse, ophold og invitation fra kirkegården til kvarterets hverdagsliv.

Murværk som landskabselement

Den stærkt skrånende grund lidt nord for København falder markant mod Øresund. For at skabe en naturlig afgrænsning omkring husets terrasse var der behov for en lav mur, og beboerne ønskede, at den skulle være mere end blot et funktionelt element. Muren måtte gerne få sit eget arkitektoniske udtryk.

Inspirationen fandt de i et af nyere dansk arkitekturs mest markante bygningsværker, Fjordenhus i Vejle, Kirk Kapitals hovedsæde, tegnet af Sebastian Behmann i samarbejde med Studio Olafur Eliasson. Bygningen rejser sig fra Vejle Fjord som fire høje, sammenhængende cylindre. Facadernes murværk, sammensat af mursten i femten forskellige nuancer samt glaserede sten, danner et levende farvespil med associationer til et håndvævet kelimtæppe.

Den samme idé er fortolket i meget mindre skala i haven nord for København. Her følger de lave terrassemure grundens koter og danner et selvstændigt lille værk i landskabet.

Murværkets farver skaber en levende, men afstemt helhed. De mange nuancer genfindes både i havens skiftende vegetation og i den italiensk inspirerede villas pudsede facader, så muren på én gang markerer sig som et selvstændigt element og føjer sig naturligt ind i stedet.

Havemur, Tårbæk, Denmark
Bygherre: Privat
Opført: 2021,
Sten: D33, D34, D35, D36, D37, D38, D42, D43, D46, D47, D48, D49, D73, D91, D99 DNF
Fotos: Anders Sune Berg

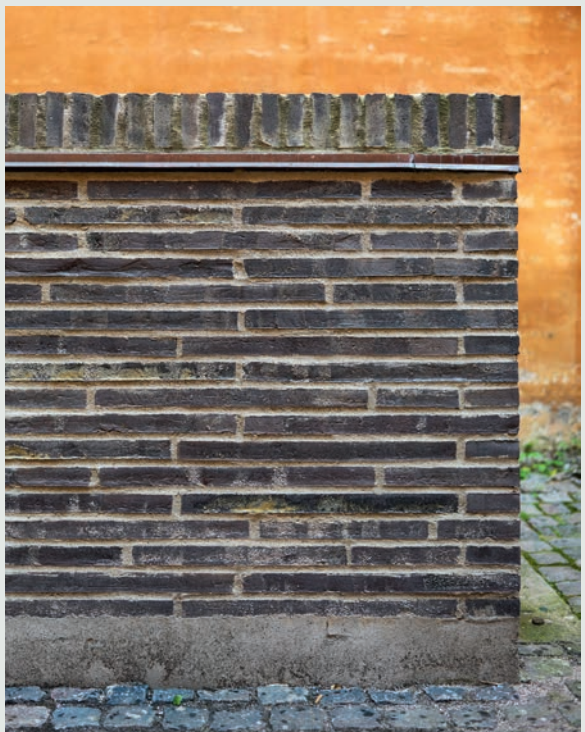

Gårdrum samlet med enkle greb

Den lille gård mellem Wilhelm Hansen Fondens ejendomme i Gothersgade 9-11 i København rummede en række praktiske og arkitektoniske udfordringer. Kældertrapper, renovationscontainere i skure placeret midt i gården, synlige ventilationsanlæg og en uensartet belægning gav gården et fragmenteret præg.

Arkitekt Anne Krebs, der gennem en årrække har været arkitekt for Wilhelm Hansen Fondens Hus samt medlem af fondens bestyrelse, fik til opgave at gentænke gårdrummet og samle de mange, nødvendige funktioner i et mere helstøbt, arkitektonisk greb.

Blandt nyskabelserne er en ny belægning af brosten, der nu danner en sammenhængende flade, mens tre lave mure skærmer kældertrapperne på to af den kvadratiske gårds fire sider.

Til murene valgte Anne Krebs Kolumba K57, en håndlavet, blådæmpet sten af engelsk ler. K57 spænder over mørkebrune nuancer med toner af lilla og enkelte grøngule partier fra lys lerslam tilsat den våde lerklump i træformen.

Stenens farvespil står smukt mod facaderne, der er pudset med jernvitriol. Centralt i gården er plantet et opstammet bærmispeltræ, udvalgt for sin koniske krone, der heller ikke med årene vil komme til at dominere gårdrummet.

Nyindretning af gård, Gothersgade 9-11, København
Bygherre: Wilhelm Hansen Fonden
Arkitekt: Anne Krebs, arkitekt MAA
Opført: 2025
Sten: Kolumba™ K57
Fotos: Anders Sune Berg

Multikunstner og designer Henrik Vibskov.

Petersen-sten i Vibskovs univers

Under 3daysofdesign København i sommer indtog multikunstneren Henrik Vibskov Designmuseum Danmarks have med den næsten ni meter høje installation 'The Umbrico Spiral'. De 18 røde og hvide dobbeltspiraler bevæger sig som sejl i vinden over et fundament af sart lyse Kolumba, K11, fra Petersen Tegl. Udvalgte sten er håndgraveret med grafiske motiver af Vibskov og fyldt med sort sand, så også fundamentet indgår aktivt i værket.

Installationen fungerede som en forsmag på Henrik Vibskov – The Exhibition, der åbnede i september og kan opleves frem til februar 2027. Det er Vibskovs hidtil største soloudstilling og samler 25 års arbejde med mode, scenografi, musik og installationer. The Umbrico Spiral er blevet stående i museumshaven og indgår i den spændende og omfattende præsentation af Vibskovs værker på museet. Det kan varmt anbefales at lægge vejen forbi Bredgade 68 inden februar 2027!

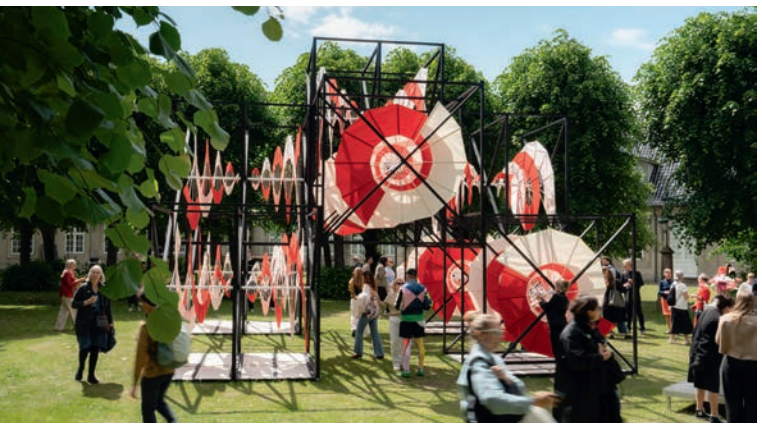

The Umbrico Spiral. Fotos: Daniel Rasmussen

K11, håndlavet i træforme og håndgraveret. Foto: Anders Sune Berg

Het Steen, Antwerpen
Fotos: Kim Zwarts

Grand Prix til Het Steen ved Erich Mendelsohn prisen 2026

Ved prisuddelingen i Berlin den 4. september blev Het Steen i Antwerpen tildelt Grand Prix ved Erich Mendelsohn Award for Brick Architecture 2026. Transformationen af den historiske borg er tegnet af noAarchitecten, som har anvendt en blanding af Petersen D190, D55, D96 og D90 til bygningstilføjelsen.

Teglenes farvespil er nøje afstemt efter den middelalderlige bygnings originale murværk. Juryen fremhævede transformationens nænsomhed, hvor nyt og eksisterende føjes sammen til en helhed, og at Het Steen er åbnet som et nyt, offentligt rum i byen.

Stadtteilschule Kirchwerder i Hamborg, tegnet af Thomas Kröger Architekten og ZRS Architekten, fik hædrende omtale. Med arkitektonisk afsæt i områdets traditionelle langhuse er skolens facader beklædt med en specialudviklet Petersen Cover med K57's karakteristiske mørkebrune farvespil.

Et tredje Petersen-projekt, Brunnenstraße 34 i Berlin Mitte, tegnet af B KRAUS Z, var blandt de 99 projekter på den internationale shortlist. Her er facaderne udført i D91, mens taget er beklædt med håndlavet Cover C91. Læs om projektet på side 19 i magasinet.

Stadtteilschule Kirchwerder, Hamborg. Foto: Anders Sune Berg

Brunnenstraße 34, Berlin
Foto: Marc Timo Berg

PETERSEN

KONSULENTER–PETERSEN TEGL

DANMARK
TORBEN SCHMIDT
T: +45 2028 4355
E: TSC@PETERSEN-TEGL.DK

EXPORT MANAGER
STIG H. SØRENSEN
T: +45 4014 1236
E: SHS@PETERSEN-TEGL.DK

NORGE
MUR DIREKTE AS
SIMEN BØE
T: +47 2339 2010
E: POST@MURDIREKTE.NO

SVERIGE
TEGELMÄSTER AB
CATHARINA HOLMSTRÖM
T: +46 40 542 200
E: INFO@TEGELMASTER.SE

TYSKLAND
SLESVIG-HOLSTEN, HAMBORG
JUTTA ENGLER
T: +49 171 756 19 43
E: ENGLER@PETERSEN-TEGL.DK

TYSKLAND ØST, BERLIN, NIEDERSACHSEN, BREMEN
ERIC SCHMIDT-BANDUR
T: +49 174 3800 667
E: ESB@PETERSEN-TEGL.DK

TYSKLAND SYD/NRW
SCHWEIZ TYSKTALENDE DEL
ØSTRIG
BACKSTEIN-KONTOR GMBH
T: +49 221 888785-0
E: INFO@BACKSTEIN-KONTOR.DE

BENELUX
PETERSEN BENELUX
BELGIEN, LUXEMBOURG
BJÖRN LUCASSEN
T: +31 (0) 652362168
E: BLU@PETERSEN-TEGL.DK

HOLLAND
LINEKE LUCASSEN
T: +31 (0) 622529266
E: LLU@PETERSEN-TEGL.DK

TOM LUCASSEN
T: +31 (0) 646236445
E: TLU@PETERSEN-TEGL.DK

LARS HOGEBOOM
T: +31 (0) 625391583
E: LHO@PETERSEN-TEGL.DK

STORBRITANNIEN
STIG H. SØRENSEN
T: +45 4014 1236
E: SHS@PETERSEN-TEGL.DK

EUROPEAN BUILDING MATERIALS LTD
T: +44 (0) 203 805 0920
E: ENQUIRIES@EBMSUPPLIES.COM

POLEN
CENTRUM KLINKIERU SCHÜTZ
T: +48 58 56 37 201
E: BIURO@CENTRUM-KLINKIERU.PL

ØSTEUROPA (EKSKL. POLEN), ITALIEN
INGRID KATHRIN GROKE
T: +45 2047 9540
E: IKG@PETERSEN-TEGL.DK

UKRAINE
INGRID KATHRIN GROKE
T: +45 2047 9540
E: IKG@PETERSEN-TEGL.DK

VISTARK KLINKER
T: +380 44 221 47 37
E: VISTARK.KLINKER@GMAIL.COM

AUSTRALIEN OG NEW ZEALAND
ROBERTSON'S BUILDING PRODUCTS PTY LTD
T: +61 3 8199-9599
E: PETER@ROBERTSONS.CO

INDIEN OG MELLEMØSTEN
ATLAS DEVELOPMENTS INDIA
T: +31642552517
E: ISHANVIR@ATLASDEVELOPMENTS.NL

SYDAMERIKA
INGRID KATHRIN GROKE
T: +45 2047 9540
E: IKG@PETERSEN-TEGL.DK

TEKNIK OG OVERLIGGERE
STEEN SPANG HANSEN
T: +45 2142 7962
E: SSH@PETERSEN-TEGL.DK

UDGIVER

PETERSEN TEGL A/S
NYBØLNORVEJ 14
DK-6310 BROAGER
T: +45 7444 1236
E: INFO@PETERSEN-TEGL.DK
WWW.PETERSEN-TEGL.DK

REDAKTION
IDA PRÆSTEGAARD, CAND.ARCH.
E: IPR@PETERSEN-TEGL.DK

ANNETTE PETERSEN, CAND.ARCH.
E: AP@PETERSEN-TEGL.DK

LAYOUT
ZANGENBERG DESIGN

TRYK
STRANDBYGAARD

REPRO
EHRHORN HUMMERSTON

OPLAG
85.000